

(стабілізації) та підвищення ефективності функціонування інститутів. Відмінність в темпах зростання між країнами пояснюється інституційними відмінностями (тобто інноваціями, ефектом масштабу, освітою, інвестиціями і т.д.). Вони виступають не факторами зростання, а самим зростанням.

Створення інституційного середовища, яке стимулює зростання збережень, інвестицій і реінвестицій в реальний і людський капітал є основою функціонування ринкової економіки. Питання розробки спеціальних підходів необхідні для обґрунтування доцільності формування інститутів в умовах трансформації соціально-економічних систем.

Література

1. *Rodrik, Dani, Arvind Subramanian, Francesco Trebbi (2002) Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development, NBER Working Paper No. 9305.*

2. *Де Сото Э. Загадка капитала. Почему капитализм торжествует на Западе и терпит поражение во всем остальном мире / Пер с англ. Б. Пинскер. — М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2001. — 272 с.*

3. *Меркулова Т.В. Экономический рост и неравенство: институциональный аспект и эмпирический анализ / Т.В.Меркулова // Экономическая теория, №1. — 2009. — С. 81-90.*

Наталія БОГДАН

Донецький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ У ВИЩУ ОСВІТУ

Актуальність поставленого питання пов'язана із зростаючою роллю людського фактору в економіці і розумінням того, що людина, як головна продуктивна сила, повинна мати засоби виробництва і знання. Все більшу цінність набуває інтелектуальна праця, тому в сучасній економіці людські ресурси грають визначальну роль в досягненні конкурентних переваг і забезпеченні якісних параметрів економічного зростання.

Формування теорії людського капіталу, як наукової концепції склалося в 60-х рр. ХХ ст. завдяки працям американських учених Г. Беккера, Я. Минцера, Т. Шульца. У вітчизняній науці проблемами дослідження людського капіталу займалися такі учені як: А. Добринін, С. Дятлов, Е. Циренова, А. Чаусовский, Г. Тугускина.

При підвищенні рівня освіти ефективність праці працівника зростає завдяки збільшенню продуктивності праці, або за допомогою отримання нових знань, які роблять працівника здатним здійснювати трудову діяльність.

Дослідження, проведені професором кафедри освіти Пенсільванського університету Робертом Земски, спільно з економістом Лайзою Лінч і професором менеджменту з Уортона Пітером Капеллі (було проаналізували більше трьох тисяч робочих місць), показали, що при підвищенні рівня освіти на 10 % сумарна продуктивність зростає на 8,6 %.

Для порівняння: при такому ж збільшенні основних фондів продуктивність праці підвищується всього на 3,4%. Тобто, граничний прибуток від інвестицій в людський капітал майже втричі перевищує прибуток від капіталовкладень в техніку.

Основною проблемою сучасності є оцінка ефективності вкладень в людський капітал. Складнощі, що виникають при цьому, до певної міри пояснюються тим, що інвестиції в людський капітал мають ряд особливостей, що відрізняють їх від інших видів інвестицій.

1. Віддача від інвестицій в людський капітал безпосередньо залежить від терміну життя його носія (від тривалості працездатного періоду).

2. Людський капітал не лише схильний до фізичного і морального зносу, але і здатний накопичуватися і зростати. Знос людського капіталу визначається, по-перше, мірою природного зносу (старіння) людського організму і властивих йому психофізіологічних функцій, а по-друге,

мірою морального (економічного) зносу внаслідок старіння знань або зміни цінності отриманої освіти.

3. У міру накопичення людського капіталу його доходність підвищується до певної межі, обмеженої верхньою межею активної трудової діяльності (активного працездатного віку), а потім різко знижується.

4. При формуванні людського капіталу має місце «двосторонній зростаючий ефект». Його суть полягає в тому, що в процесі навчання покращуються і зростають характеристики і здібності не лише у того, хто навчається, але і у того, хто навчає, що згодом призводить до зростання заробітків як першого, так і другого.

5. В порівнянні з інвестиціями в інші форми капіталу, інвестиції в людський капітал є найбільш вигідними, як з точки зору, окремої людини, так і з точки зору, усього суспільства.

Спробуємо розрахувати ефективність інвестицій в освіту для окремо взятої фізичної особи, для цього зіставимо сукупні доходи за 30 років людини, що отримала вищу освіту і людину, яка після здобуття середньої освіти влаштувалася на роботу. Розрахунки з умовними і використовуються для конкретного прикладу.

Таблиця 1

Ефективність інвестицій у вищу освіту (грн.)

Рівень освіти		Витрати на навчання	Втрачений дохід	Середня заробітна плата	Сукупний дохід
Вища освіта:	Бюджетна форма навчання	- 42000	135000	4093	1380480
	Контрактна форма навчання	70000	135000	4093	1268480
Середня освіта		0	0	2250	810000

(для спеціальності облік та аудит)

Методика розрахунків. У витрати на вищу освіту включається: плата за навчання на контрактній формі у розмірі 52000 грн. Сума плати за навчання на ступінь бакалавра 18000 грн, за навчання в магістратурі або за рахунок державного замовлення – це отримання стипендії у розмірі 700 грн в місяць або ж 42000 грн. за увесь термін навчання.

Втрачений дохід включає втрачену можливість заробітку під час навчання, він складає 2250 грн в місяць або ж 135000 грн. за увесь термін навчання.

Сукупний дохід складається із заробітної плати за 30 років – витрати на навчання – втрачений дохід.

Розрахунки показують, що людина з вищою освітою отримує в результаті більше, ніж людина з середньою освітою на 570480 грн. за умови навчання на бюджетній формі, і на 458480 грн. більше за умови навчання на контрактній формі. Отже, витрати на навчання не лише окупають себе, але і дають позитивний ефект.

Благополуччя і стійкий розвиток будь-якої нації залежить від людського капіталу, тому потрібна продумана і послідовна політика в області розвитку людських ресурсів і збалансованих інвестицій в людський капітал, як на рівні фізичної особи, так і в цілому на рівні держави.

Література

1. Добрынин А.И. Человеческий капитал в транзитивной экономике: формирование, оценка, эффективность использования. / А.И. Добрынин, С.А. Дятлов, Е.Д. Цыренова – СПб.: Наука, 1999.
2. Чаусовський А. М. Интеллектуальный капитал как фактор производства / А.М. Чаусовський, Е.С. Глушко // Економіка і організація управління. – Випуск 2 (6). – 2009.
3. Тузускина Г. Оценка эффективности инвестиций в человеческий капитал предприятий [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.top-personal.ru/issue.html?1896>.